

COSTUMS DE CANVI FELIÇ

Un dels guanys estimables de la nostra època és la llibertat en el vestir. No tothom pensa igual, naturalment, i hi ha contraopinants nostàlgics, rebecs als canvis i prou ben instal·lats en el sistema de nivells i jerarquies per a imposar l'americana i el coll i corbata en els llocs de treball, fins i tot en temps de calors extremades. Sovint, l'amor al passat i a la tradició són tan grans que hi ha moltes oficines, encara, sense una adequada climatització. Aleshores, el martiri de l'engavanyament obligatori preu un aspecte incivil, la suor i l'angúnia fan difícils el tracte afable i la convivència.

Es evident que els partidaris d'aferrar-se als usos i costums heretats tenen les de perdre. Assistim —per exemple— a la desaparició de la corbata; he estat a punt d'escriure «desaparició gradual», però no estic pas segur que es tracti d'una agonia massa lenta. Hi ha la possibilitat que un bon dia, aprofitant un canvi d'estació qualsevol, la corbata passi a enriquir la imatgeria pretèrita i que aquesta mena d'esquella de colors que alguns portem penjada al coll, muda i sense cap funció utilitària, passi a la reserva. Seran de dolbre els legítims interessos perjudicats, industrials i comerciants intentaràn demostrar que la corbata és una peça que adorna molt la persona, però no crec pas que se'n surtin, almenys en el sentit de mantenir-la com a element indispensable de l'equip quotidià.

Amb els barrets es va viure, fa poquíssims anys, un procés de deterioració semblant, i això que estaven sòlidament encastats a la rutina. N'hi havia d'estiu i d'hivern, de barats i de luxosos, però era impensable que poguessin faltar en el guarda-roba de cap ciutadà normal. Al fort de l'època del barret, hi havia molts homes (es pot afirmar que la majoria) que no haurien sortit al carrer sense calar-se'l fins a les orelles; no tan sols per evitar una desagradable sensació de despulament, sinó per defensar-se de l'embat de segures malalties, ja que predominava la tendència d'enfundar tota l'anatomia per tal d'evitar uns traïdors cops d'aire que atacaven de trascantó. A l'estiu, eren d'ús corrent els barrets de palla; apareixien a començaments de la primavera i anunciaven el bon temps. De cop i volta, algú de la família arribava a casa i deia amb una certa alegria: «Ja he vist el primer barret de palla de la temporada!», la qual cosa volia dir que havia arribat l'hora de canviar d'indumentària.

Al principi de la nostra guerra, els barrets van rebre un cop mortal. Els fou atribuïda una misteriosa significació reaccionària i van desaparèixer ràpidament. Les indústries i els comerços barretaires es van arruïnar; si se'm permet de citar-me a mi mateix, recordaré una caricatura que vaig publicar a «L'Escauella de la Torratxa»: dos botiguers del ram es troben pel carrer. Un d'ells va tronat i mal vestit, amb la roba plena de pedaços; l'altre, en canvi, aparenta prosperitat, fuma puro i sembla que totes l'hi puguin. Quan l'empobrit, sorprès, li pregunta com s'ho ha fet, li respon: «Veuràs, vaig plegar la botiga de capells i he posat una casa de barrets».

Un cop perduda la guerra, els refugiats de la zona republicana que vam anar a Amèrica ens trobarem amb un continent barretaire. Com que la immensa majoria de nosaltres ja ens havíem acostumat a no cobrir-nos el cap, els naturals dels països que ens acollien —ben cofats, val a dir-ho— ens feien l'amable advertiment de la imprudència que cometíem: «allí» les coses eren diferents, el clima exigia el barret, faríem ben fet de no exposar-nos de manera temerària. En algunes zones tropicals —ens deien— és exposat travessar un carrer amb el cap descobert, perquè es corria el risc de caure fulminat pel sol. No és pas que no tinguessin raó, almenys en una certa mesura, però el cas és que fins i tot en aquell món nou el barret havia iniciat ja la seva decadència. Quan vam arribar a Ciutat de Mèxic, encara en portaven tots els homes: des dels barrets de palla per a les classes populars i els de feltre per a mudar poc o molt, fins als ranxers d'ales amples, tota una gamma de models servia per a indicar gustos i categories socials. Actualment, en queden tan sols per a assenyalar dues coses: les classes més humils, entre elles els indis, i a alguns homes més aviat madurs, d'un estil de vida mig rural, mig ciutadà, que encara porten barrets texans. Però són relativament pocs. Pel que en sé, la joventut, com gairebé a tot arreu, ha renunciat en massa a l'ús d'una peça de vestir que durant molts anys ha estat considerada indispensable per a la bona aparença i per a la preservació de la salut.

Però tornem a la bona nova de les tendències liberals en la indumentària. Cada vegada ens inclinem més a la comoditat i al predomini del sentit comú. La gent és més tolerant amb els gustos dels altres o, si més no, té la noció que cal esforçar-se a ésser-ho. En resum, vol dir que en aquest aspecte ens anem civilitzant i com que en les coses que valen la pena els guanys parcials se sumen per a integrar totalitats de més importància, penso que anem de cara a millorar.